

Stenhårde minder om fortidens bedrifter på Sjællands Odde

Helt ude på Gniben på Nordvestsjælland spids ligger en række svømmesten som symbol svømmere som Jenny Kammergaard store bedrifter.

Jeanette Ottesen, Rikke Møller Pedersen og Lotte Friis har alle stået på sejrsskamlen i internationale svømmekonkurrencer, men de har ikke fået deres navn på en svømmesten som Jenny Kammergaard.

Hvem er så Jenny Kammergaard, og hvad er en svømmesten, vil unge læsere sikkert spørge?

En svømmesten vejer ikke alene mere end en medalje, uanset om den er af guld, sølv eller bronze, men den er også symbol for en lige så stor præstation, om ikke større.

93 kilometer på 29 timer

Jenny Kammergaard gjorde op med myten om, at kvinder er fysisk svage væsener.

Pigen fra Horsens var nemlig langdistancesvømmer, og hendes præstationer gav ikke alene genlyd over hele landet, men nåede også til Berlin. Med Politiken som sponsor lykkedes det hende i andet forsøg i 1937 at svømme over Kattegat fra Sjællands Odde til Sangstrup Klit lidt nord for Grenaa.

En strækning på 41-42 kilometer, men på grund af vind- og strømforhold måtte hun svømme 93 kilometer. Det tog hende 29 timer i 16-17 grader varmt vand og uden våddragt. I stedet var hun indsmurt i otte kilo svinefedt og iført hvid badehætte.

Kattegatturen og mange andre langdistancesvømmeture gav Jenny Kammergaard tilnavne som 'Delfinen fra Horsens', 'Den jyske Hval' og 'Kattegats Betvinger'.

Præstationen fangede også Adolf Hitlers opmærksomhed, og han sendte den 19-årige Horsens-pige et lykønskningstelegram og inviterede hende til Berlin. Naziføreren ville gerne have sine videnskabsmænd til at undersøge »den lille danske fisk« og hendes

evne til at modstå kuldepåvirkninger. I Berlin blev Kammergaard modtaget og fejret som en heltinde.

Som Stig Olesen skriver i sin bog 'Tolv Halve' om danske halvøer, kan den slags berømmelse nemt gå ud over dømmekraften. Fra 1940 til 1942 lod Jenny Kammergaard sig uddanne til svømmelærer i Tyskland, og selv om hun efter hjemkomsten satte nye rekorder, blev det aldrig helt det samme.

Helt fortjent er det dog, at Jenny Kammergaard har fået hugget sit navn ind i en sten på Gniben akkurat som andre svømmere som Ruth Boserup, Sally Bauer og Edmund Olsen.

Skyderi på Gniben

Gniben er i dag militært område, Søværnets Center for Våben, hvor der testes våben, men centret virker lidt som en våbenudstilling fra den kolde krigs tid.

Lidt nervøse skeler vi alligevel over mod skydeterrænet, men turistchef Hans-Jørgen Olsen fra VisitOdsherred siger beroligende:

»Hvis lågen er åben, skyder de ikke ... Hvis de da ikke lige har glemt at lukke den«.

Det sker dog næppe, og det er en kort og smuk gåtur ned til Gnibens svømmesten, som udgør spidsen af Sjællands Odde.

Kilde: Politikken
29.04.2015

Jenny Kammersgaard, 1918-1997

Jenny Marie Ingeborg Kammersgaard blev i 1930'erne særligt kendt for at svømme lange distancer i åbent hav. I løbet af sin karriere svømmede hun blandt andet i 1936 18 km i åbent hav fra Snaptun til Horsens, og i 1937 42 km tværs over Kattegat fra Griben, spidsen af Sjællands Odde, til Sangstrup Klint nord for Grenå.

Jenny Kammersgaard blev på baggrund af sine resultater inviteret til Adolf Hitlers Nazi-Tyskland, hvor hun blev hyldet for sine flotte præstationer. Kammersgaard blev et tydeligt eksempel på, hvordan Nazi-Tyskland under nazismen brugte idrætten til i propagandaøjemed at tiltrække "ariske" udenlandske idrætsstjerner til Det Tredje Rige.

Ungdomsår og havsvømningerne

Jenny Kammersgaard blev født i 1918 og voksede op i den jyske by Horsens. Hun var datter af smedemester Jens Peter Hansen Kammersgaard (1883-1965) og Hedvig Kristine Jensen (1882-1943). Hun begyndte først at svømme som 15-årig, og i 1934 blev hun medlem af Horsens Svømmeklub og Gymnastikforening. Hun udmærkede sig ikke som en anden af 1930'ernes danske svømmepiger, Ragnhild Hveger (1920-2011), ved en iøjnefaldende teknik. Hun svømmede langsomt, med hovedet over vandet, og besad stor viljestyrke og udholdenhed, hvor hun indsmurt i "flydefedt" gennemførte enorme svømmedistancer.

Efter 1. verdenskrig blev langdistancesvømning i åbent hav en meget populær idræt i Danmark. I 1918 blev den første svømmekonkurrence i langdistancesvømning afholdt fra Knippelsbro i København til badeanstalten Helgoland i Svanemøllebugten, en distance på ca. 5 km. Begivenheden medførte en stor interesse for langdistancesvømning, og særligt kvinderne kastede sig over udfordringen. I 1927 svømmede Edith Jensen som den første dansker de 19 km over Øresund fra Barsebäck til Bellevue på ca. 13 timer, og i 1936 blev Lilli Andersen (1914-1988) den første til at svømme over Storebælt. Men den uden sammenligning mest succesfulde og kendte danske langdistancesvømmer var svømmeren Jenny Kammersgaard.

Jenny var et naturtalent inden for langdistancesvømning, og allerede i 1936 svømmede hun som bare 17-årig 18 km i åbent hav fra Snaptun til Horsens og senere samme år de godt 25 km fra Langeland til Korsør. Niels Anesen (1896-1967), der var forfatter og journalist, blev opmærksom på hendes talent og fik med dagbladet Politiken som sponsor organiseret en række langdistancesvømninger. Jenny Kammersgaard arbejdede på dette tidspunkt som fabriksarbejderske, men var villig til at prøve kræfter med større udfordringer. Det første mål skulle være at foretage den længste svømning, en kvindelig svømmer nogensinde havde foretaget, og ruten skulle være 42 km tværs over Kattegat fra Griben (spidsen af Sjællands Odde) til Sangstrup Klint nord for Grenå. Den 7. juli 1937 indledte Kammersgaard sit forsøg på at krydse Kattegat, men da hun havde svømmet i 20 timer forlangte lægen i ledsagebåden, at svømningen skulle standses, selvom hun protesterede.

Jenny Kammergaard er den 7. august 1937 på vej i Kattegat fra Sjællandssiden. Hun svømmede over farvandet på godt 29 timer. For at kunne holde varmen var hun på kroppen indsmurt i et tykt lag smørefedt. Fra: Odsherred Lokalarkiv

Jenny Kammergaards første forsøg på at krydse Kattegat mislykkedes altså, men en måned senere – den 7. august 1937 - lykkedes det hende med en anden læge i ledsagebåden at tilbagelægge distancen på godt 29 timer. De 42 km blev dog grundet vind- og strømforhold til en noget længere distance, hvad der i medierne hurtigt voksede til 70 km og senere hen 75 km. På Jenny Kammergaards mindsten er distancen dog endt med at blive indgraveret til 93 km. Som en hyldest til hendes svømning over Kattegat komponerede Aage Stentoft (1914-1990) en Jenny Kammergaard-Vals, og komponisten Dan Folke (1906-1954) skrev sangen Jenny – Du er et Eventyr.

Mindesten på Gniben Strand på Sjællands Odde. Den markerer Jenny Kammergaards svømning over Kattegat i 1937. Teksten lyder: "Her fra startede Jenny Kammergaard anno 1937 7. aug. Kl. 17 sin Kattegatsvømning. Distance 93 km. Tid 29' [timer]. Verdensrekord i længdesvømning". I luftlinje var distancen på 42 km, men pga. strømafdriften blev den forlænget, når man vurderede præstationen. Fra: Wikimedia Commons

Interesse fra Tyskland og rigskansler Hitler

Efter at Jenny Kammergaard i 1937 svømmede over Kattegat, tog hun på et sandt triumftog. Først blev hun hyldet i København, hvor hun modtog et særligt telegram fra

TEL		BERCHTESGADEN M310 19718 9 2210 UNADRESSERET FRA	
 DEN DANSKE STATSTELEGRAF		Adressen: JENNY KAMMERGAARD POLITIKEN KBH -	
v. Nr.		FREDERICIA Telegrafstation KØBENHAVN Dato: -9. AUG. 1937	
fra	Kl. 2312	Lbsn.	af
ZU IHRER EINZIGARTIGEN SPORTLICHEN LEISTUNG NEHMEN IE AUCH MEINE HERZLICHEN GLUECKWUENSCH E ENTGEGEN ADOLF HITLER *			
Vollstghe Forkortelsen:	D. Helligsom. RP Rind. helligsom.	FC. Kallstemning. Dens. Helligsom. sabbat.	RF. Ulfen. symbandigt. RS. Ulfen.
			FG. Helligsom. sabbat. XC. Rind. helligsom.

På baggrund af sin flotte præstation blev hun af det tyske blad Berliner Illustrierte Zeitung inviteret til Berlin, hvor hun få dage efter sammen med den tyske rigssportsfører Hans von Tschammer und Osten (1887-1943) kørte rundt i Berlins gader til stor hyldest fra mange fremmødte tyskere. Tschammer bragte hende i en tale en hilsen fra Hitler, der mente, at hun måtte være en fisk, når hun kunne svømme så langt. Tyskernes positive holdning har næppe været uden betydning for, at hun fra den 27. til den 29. juli 1938 svømmede 52 km fra Gedser til den tyske by Warnemünde. På grund af den afdrift, som strømmen gav, endte svømmeturen med at blive 110 km lang, hvilket Kammersgaard tilbagelagde på 40 timer og 30 minutter.

Politikens forside den 30. juli 1938, dagen efter at Jenny Kammersgaard havde gennemført sin svømning fra Gedser til Warnemünde.

Helt op til de højeste niveauer i det nazistiske hierarki vandt dette udtryk for den maritime forbindelse mellem Danmark og Det Tredje Rige genklang. Ud fra en nazistisk tankegang var denne handling et tegn på det dansk-tyske fællesskab. Kammersgaard modtog igen lykønskninger fra Hitler og blev lovprist i det tyske nazistpartis blad Völkischer Beobachter:

Jenny Kammersgaard har slået alle verdensrekorder i distancesvømning, hvilket er ekstra beundringsværdigt, eftersom strømforholdene på strækningen var meget vanskelige. Den danske svømmer har dermed vundet en sejr for sit land og sin sport, som vækker opsigt over hele verden.

Igen blev Kammersgaard inviteret til Berlin, hvor hun blev modtaget af en sværm af tilskuere, journalister og fotografer. Tschammer mødte hende i det tyske Rigsakademi for Legemsøvelser, hvor han lykønskede og hylkede hende. Hun gav en svømmeopvisning for 2000 tilskuere, og Tschammer kørte hende i triumftog i sin bil. Året efter gentog hun sin Østersø-bedrift, da hun den 9. til den 11. august 1939 på omkring 34 timer svømmede fra Warnemünde til Gedser.

Frem mod 2. verdenskrig udnyttede det nazistiske regime Jenny Kammersgaards sportslige succes, og hun blev en del af det nazistiske regimes propagandamæssige satsning på eliteidræt. Hun passede ind i den nazistiske dyrkelse af den stærke, unge og 'racerene' nordiske krop. Kammersgaard gjorde også selv meget ud af at

fremhæve den tyske forbindelse, og den positive stemning over for Det Tredje Rige prægede den populære danske svømmepige.

Under 2. verdenskrig

Under Nazi-Tysklands besættelse af Danmark orienterede Jenny Kammersgaard sig fortsat mod Tyskland, og i juni 1940 tog hun til Berlin for at uddanne sig ved Friedrich-Wilhelms-Universität som idrætsinstruktør med svømning som hovedfag. Hun havde dog allerede i 1937 efter eget udsagn modtaget tilbud fra Tyskland om at uddanne sig gratis i Berlin.

Jenny Kammersgaard vendte i maj 1942 tilbage til Danmark. Den 28.-29. august 1943 satte hun europæisk rekord i ferskvandssvømning i Europa ved at svømme 75 km i Gudenåen fra Ry til Ans. Oprindeligt ville hun have svømmet til Randers, men planen måtte afbrydes, da det danske samarbejde med den tyske besættelsesmagt om morgenen den 29. august 1943 brød sammen, og der blev indført militær undtagelsestilstand.

I sommeren 1944 svømmede hun flere gange hemmeligt over Øresund, ifølge det svenske sikkerhedspoliti Säpo formodentlig som svømmende kurer for modstandsbevægelsen. Det tyske politi Gestapo udspurgte hende og udstedte senere en arrestordre på hende. Den 15. august 1944 ankom hun som bådflugtning til den svenske ø Hven, hvor hun opholdt sig indtil befrielsen i maj 1945.

Efter 1945

Efter krigens afslutning fastholdt Kammersgaard forbindelsen til sin tyskvenlige manager, Henrik Ludvig Jørgensen/Hagensborg, der var blevet fængslet for at have hjulpet besættelsesmagten under krigen. Ved Hagensborgs retssag i 1946 vidnede Kammersgaard med rosende vendinger til fordel for sin manager, der trods formildende omstændigheder blev idømt fem års fængsel. Efter domsafsigelsen tilbød Kammersgaard at skaffe kaution, men det blev aldrig en realitet.

I august 1947 hjalp Jenny Kammersgaard sammen med sin kæreste mod betaling baltiske flygtninge, der var interneret i danske flygtningelejre, med at komme til Sverige i en lille fiskerbåd. Flygtningene var formodentlig uvillige til at blive hjemsendt til deres hjemlande, der nu hørte under Sovjetunionen, og fra Sverige var det lettere at emigrere til for eksempel Nord- og Sydamerika. Både Jenny Kammersgaard og hendes kæreste blev i oktober 1947 dømt til 40 dages fængsel for "mod betaling at have bistået personer, der var her i landet som allierede flygtninge, til uden om paskontrollen og uden gyldigt rejsepas at forlade landet".

Hun fortsatte i mange år med langdistancesvømningen. I 1950 og 1951 svømmede hun over Den Engelske Kanal. I 1959 svømmede hun fra Læsø til Frederikshavn. Senere i sin karriere blev hun aktiv inden for rekordsvømning i koldt vand, hvor hun i 1972 svømmede 200m i tiliset vand på 7 minutter og 13 sekunder, og i 1976 svømmede hun 400m på 12 minutter og 54 sekunder.

Jenny Kammersgaards ry blev efter krigen præget af hendes kontakter til det nazistiske Tyskland og til tyskvenlige danskere. Hun fastholdt selv, at hun som ung var upolitisk og bare gerne ville have bedre muligheder for at dyrke sin idræt.